

Полянська Г.М. *Музичне училище 70-х років ХХ століття. Спогади очевидця*
Міжнародні науково-мистецькі читання пам'яті Олени Костянтинівни
Наталевич (до 100-ліття з дня народження). Полтава, ПНПУ, 3 жовтня
2018 року

Галина Полянська

Музичне училище 70-х рр минулого століття. Спогади очевидця.

Спогади – це образи і сюжети минулого, що спливають у пам'яті. Таке визначення жанру пропонує інтернет. Точніше, **спогади** – це не минуле людини, а у першу чергу «його чуттєва частина: образи, почуття і враження. Розумну частину минулого досвіду, думки і оцінки до **спогадів** зазвичай не відносять» [2]. Тож далі – «образи, почуття і враження» з глибини пам'яті.

Полтава. Чиста, зелена, компактна. На 300 тисяч населення за неточними з хронологічних підстав даними у місті працює близько 70 промислових підприємств, 5 інститутів, 6 музеїв, 2 театри, 6 кінотеатрів, філармонія, бібліотеки ...[1].

Вже побудований мікрорайон Алмазний. Працюють п'ять тролейбусних маршрутів...Музичне училище, як і зараз, не має власного гуртожитку і студенти (за тодішньою традицією – «учні») добираються з усіх куточків міста до зупинки «площа Леніна». Але прямують вони на заняття через скверик біля пам'ятника Леніну на вулицю Комсомольську 37, де обрамлюють затишний зелений двір три будівлі. Уздовж вулиці стоїть одноповерхова саманна споруда із цегляним цокольным поверхом, побілена вапном, підведена по фундаменту темно-сірою або чорною фарбою. Така традиція. Більшість старих одноповерхових будинків у місті мають такий вигляд. Але вікна першого поверху доволі високі, не схожі на житлові. Другий будинок розташований у дворі. Він цегляний, двоповерховий із підвальним приміщенням, але оформлений у тій самій кольоровій гамі (третя будівля з червоної цегли була не білена і виконувала функцію «зручностей»). Сам двір нагадує картини сільського побуту. Густий спориш – місце

паломництва горобців з найближчих дворів, – у гарну погоду витоптувався студентами під час уроків фізвиховання; двором мандрували коти й собаки, блукали кури. Такий собі мирний природний симбіоз.

Навчальний процес проходив у двох будиночках з однаковим «інтер'єром». Вони з'єднувалися доріжкою – місцями асфальтованою, місцями вимощеною цеглою.

Перша будівля з двору мала дерев'яну прибудову – тамбур чи присінки – а за нею починалася святая святих – храм музики. Переступивши поріг, відвідувач одразу потрапляв у напівтемряву, поставав перед сходами, що вели вгору – на перший поверх, і вниз – у цоколь. На першому по обидва боки помірно вузького рівного коридору за оббитими дерматином дверима були розташовані класи. Напроти входу викладалася мова та література, роаворуч у самому кінці коридору – «клас суспільних дисциплін», як би ми його зараз назвали. Ми вивчали там історію. Десь в середині цієї шеренги знаходилася «бібліотека» – вузькі двері, перегороджені прилавком, з яких ми одержували (кому діставалися) підручники і ноти. Двічі на рік, на початку семестру до цих дверей вишиковувалися черги. Усі хотіли правдами й неправдами одержати те, чого на всіх студентів катастрофічно не вистачало. Ксерокси тільки-тільки з'явилися і були практично недоступними.

По правій стороні коридору розташовані були класи для індивідуальних занять а в кінці – кабінет директора. На час мого вступу (1969 рік) керував училищем В.В. Гурмаженко.

Ліворуч від входу було лише два класи – вікнами у двір виходила аудиторія теоретична, де інколи працювали і вокалісти, а торцевим був клас загального фортепіано (Л. Дніпровська, В.Сідак....).

Увесь будинок був сповнений звуками: спів, тембри фортепіано і скрипки розносилися далеко, часом аж до тролейбусної зупинки. Духовики і народники, в основному навчалися у цокольному рівні. Там же були і два теоретичних класи, де нам викладали сольфеджіо (І.О. Гавриков, а згодом А.Ф. Морозовська), та теорію музики (В.Л. Ємець.) Потік студентів на той

час поділявся на дві групи. В одній були духовики, народники і хоровики з вокалістами, в іншій – піаністи, струнники і теоретики. За таким принципом відбувався і процес навчання з музичних дисциплін.

Там же, по коридору, стояли пошкоджені інструменти. Щоправда, їхній стан і рівень налаштування не заважав нам в перервах між парами чи у вільний час бурхливо «відриватися» у колективному виконанні: 2-3 піаністів за однією клавіатурою, скрипаль (рідше – два), «ударник» з нашої ж групи, якому не дісталось місця за клавішами і тотальний хор. Співали в основному, естраду і народні пісні у власному аранжуванні.

Інтер'єр коридорів залишився у пам'яті досить похмурим. Підлога була дерев'яною: її часто фарбували і швидко витоптували. Результат нагадував камуфляж в рудих тонах. Стіни метрів на півтора вгору від підлоги вкривалися олійною фарбою темних тонів (така «оптимістична» радянська традиція. Що зробиш, тотальний дефіцит... однак «практично»). І освітлення!!! На доволі довгих проводах «лампочки Ілліча» – лампи розжарювання. Але на той час іншого типу освітлення майже не було. Полтавський завод почав випуск «газорозрядних» ламп, які чомусь називали «люмінісцентними», ще 1963 року, але до училища їхній шлях був довгим...

Подібний інтер'єр був і у другій будівлі. Але вона була світлішою. Вікно було у тамбурній прибудові, у «вестибюлі», де знаходився розклад, вікно освітлювало сходи на другий поверх. На першому поверсі був кабінет завуча, на той час це був О. Єрмізін, і кілька фортепіанних класів, де працювали О.К. Наталевич, Н.В. Гросфельд, Г.Г. Васильєва і зовсім молода Т.В. Пащенко. У найтемнішому кутку коридору знаходилися двері «бухгалтерії», місце паломництва за стипендією. На той час вона становила 30 радянських рублів, – сума була символічна, але на транспорт і пиріжок вистачало.

Біля дверей бухгалтерії, ліворуч, як і поверхом вище, знаходився теоретичний клас. На першому поверсі викладали музичну літературу К.Л. Данилова і Н.М. Сидорук, а на другому вели гармонію Т.С. Лебеденко

та Е.В. Черепанова. Вивчення музичної літератури за доби, коли у студентів був один на всю групу програвач (вдома, стаціонарний) і кілька вінілових платівок, складало проблему. Але була палка жадоба знань і вона часом провокувала серйозні порушення. Запам'ятався «страшний» випадок. Перед екзаменом з музичної літератури наша група потайки зібралася у другій будівлі, хтось відкрив клас Данилової і здав ключ черговій (в училищі не можна було знаходитися після восьмої вечора). При світлі одного ліхтарика ми «віджали» задню фанерну стіну шафи і витягли дорогоцінні платівки. Обережно і тихо, щоб нічого не було помітно, у напівтемряві і з найтихішою звучністю усією групою слухали програмні твори. Концентроване навчання тривало до ранку. Потім усі платівки повернулися на полиці, гвіздочки шафи зайняли свої місця. Клас зачинили і, здається, нашого «злочинства» так ніхто і не помітив. Але мета була досягнута: усі слухачі таємної сходки здали екзамен з першого разу.

На першому поверсі другої будівлі був розташований актовий зал. Невелике приміщення поперечного планування мала сцену з важкою старою завісою і двома роялями, одним виходом у вестибюль і іншим – для глядачів – у коридор. Ту відбувалося усе «музичне життя». Академконцерти, державні іспити, зимові дитячі, абонементні філармонійні концерти (камерної музики), і КАПУСТНИКИ!

Це був найулюбленіший жанр усього навчального процесу. Більш жаданий а ніж канікули. Свято із свят! Театралізована вистава на актуальний сюжет з музикою, написаною викладачами і студентами і розіграна студентами. У таких спектаклях дозволялося критикувати викладачів і адміністрацію, двозначно жартувати, але головне – тут студенти могли спробувати себе у суміжних спеціальностях. Вокалісти могли грати на якихось інструментах, інструменталісти – співати, обдаровані імпровізаційним талантом – писати музику. І усі без винятку – перевіряли себе на театральний талант. Театрального відділення, як і композиторського факультативу в училищі не було. Але Микола Пилипенко, флейтист з

наступного за нами потоку, пройшовши училищні капусники вступив до Ленінградського інституту театру музики і кінематографії саме на акторський факультет. А яка користь була для вокалістів, які саме у цій формі відпочинку могли знайти свій особистий шлях до сценічної поведінки!

Звичайно, нічого не минає без сліду. Сьогодні училище гордиться випускниками-театралами, композиторами, режисерами що починали свій шлях у контексті фортепіанної, теоретичної чи диригентської спеціальності, добрим словом згадує авторитетних і результативних викладачів і яскравих студентів. Зберігає пам'ять навчального закладу музей «Музична Полтавщина».

Перелік використаних джерел

1. Полтава. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Полтава>
2. Спогади. <http://psychologis.com.ua/vospominaniya.htm>.